

O'QUVCHILAR TAFAKKURINING RIVOJLANISHIDA TA'LIMNING O'RNI

Xasanova Iroda Alimjonovna - JDPU,
o'qituvchi

Mirzayeva Marhabo - JDPU Amaliy
psixologiya yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Annotasiya: Maqolada inson ongi taraqqiyoti, inson ruhiy hayotining o'ziga xosligi, bilish jarayonlarining o'ziga xos rivoji va unda tafakkur jarayonining o'rni, ahamiyati ochib berilgan. Shu bilan birga tafakkurning rivojlanishida muloqotning o'rni va o'quvchilar tafakkurini rivojlantirishda ularga ta'lim berish jarayonini samarali tashkil etish mazmuni haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: ong, taraqqiyot, ruhiy hayot, irsiyat, ta'lim-tarbiya, muloqot, tafakkur, harakat, hissiyot, aql, intuitiv, dars, zamonaviy o'qitish, munozara, muhokama, nutq, bilish jarayonlari.

Аннотация: В статье описывается развитие человеческого сознания, своеобразие духовной жизни человека, своеобразие развития познавательных процессов, роль и значение в ней мыслительного процесса. При этом выделена роль общения в развитии мышления и содержание эффективной организации процесса обучения им в развитии мышления учащихся.

Ключевые слова: сознание, развитие, духовная жизнь, наследственность, воспитание, общение, мышление, действие, эмоция, разум, интуиция, урок, современное обучение, дискуссия, дискуссия, речь, познавательные процессы.

Annotation: The article describes the development of human consciousness, the originality of the spiritual life of a person, the originality of the development of cognitive processes, the role and significance of the thought process in it. At the same time, the role of communication in the development of thinking and the content of the effective organization of the process of teaching them in the development of students' thinking are highlighted.

Keywords: consciousness, development, spiritual life, heredity, education, communication, thinking, action, emotion, mind, intuition, lesson, modern education, discussion, discussion, speech, cognitive processes.

Insoniyat tarixida ta'limga e'tibor doim jamiyatning diqqat markazida bo'lgan. Ta'lim inson psixologiyasini shakllantirish va rivojlantirish kuchiga ega. Faqat bu jarayon o'qituvchi oldiga ko'pgina talablarni qo'yadi. Bu talablardan oldin tafakkur jarayoniga to'xtalib olsak.

Tafakkur - insonning shunday aqliy faoliyatidirki, bu faoliyat voqelikni eng aniq, to'liq, chuqur va umumlashtirib aks ettirishga (bilishga), insonni talqin ham oqilona amaliy faoliyat bilan shug'ullanishiga imkon beradi deb ta'riflanadi.

Tafakkurning soʻz yordami bilan ifodalanishini **M.V.Gamezo** tomonidan bayon qilingan: "tafakkur voqelikning umumlashgan holda va soʻz hamda oʻtmish tajriba vositalarida aks ettirilishi".

A.V. Petrovskiy tahriri ostidagi darslikda tafakkurga quyidagicha taʼrif keltiriladi: "Tafakkur - ijtimoiy sababiy, nutq bilan chambarchas bogʻliq muhim bir yangilik qidirish va ochishdan iborat psixik jarayondir, boshqacha qilib aytganda, tafakkur voqelikni analiz va sintez qilish, uni bavo-sita va umumlashtirib aks ettirish jarayonidir". Demak, inson tafakkurini soʻz, nutq, muloqot va munosabatsiz tasavvur qilib boʻlmaydi.

Inson miyasida har daqiqada yuzlab fikrlar oʻtadi. Ularning qanday maqsadga qaratilganligini, qay darajada samaradorlikka ega ekanligini bilish inson faoliyatining qaysi tomonga yoʻnalishini bilish imkonini beradi. Shu sababli fikrlar ustida koʻproq muhokama oʻtkazish inson uchun har tomonlama samara keltiradi.

Inson ongli mavjudot. Uning ongi jamiyatda oʻz oʻrnini topishi uchun tub meʼzon boʻlib xizmat qiladi. Jamiyatning tarkibiga aylanish uchun inson shaxs sifatida shakllanishi lozim. Insonning shaxs sifatida shakllanishiga taʼsir etuvchi omillar – irsiyat, muhit (oila mikromuhiti) hamda taʼlim-tarbiyadir. Hozirgi kunda bizning oldimizda turgan dolzarb muammolardan biri insonni shaxs sifatida emas, balki uni maʼnaviyatli, dunyoqarashi keng, tafakkuri yuksak darajadagi shaxs sifatida shakllantirishimiz zarur. Har tomonlama rivojlangan, yetuk, komil inson (shaxs)ni tarbiyalash uchun yoshlarni erkin fikrlaydigan qilib voyaga yetkazish zarur.

B.G.Ananev "*Odamni bilishning predmeti sifatida*" nomli asarida bu masalani chuqur tahlil qilgan va **muloqot** odamni bilishning predmeti ekanligini taʼkidlab oʻtgan. Shu boʻyicha taʼlim jarayonida oʻquvchilarning bir-biri bilan boʻladigan muloqot jaryonini kuzatish va muloqot yoʻnalishini toʻgʻri yoʻlga qoʻyish pedagogka yuklatilgan muhim vazifalardan biridir. **B.G.Ananevning** fikricha, muloqot ijtimoiy va individual holatdir. Shuning uchun bu nutq bilan uzviy bogʻliq. Oʻz navbatida nutqning qay darajada rivojlanishi **tafakkurga** borib taqaladi. Tafakkur – shaxsning borliqni, u har doim munosabatga kirishadigan kishilarni toʻliq, tub mohiyatini anglashini taʼminlovchi omildir. Tafakkur orqali barcha narsaga erishish mumkin. **Tafakkur** – voqelikning umumlashtirilgan, bevisita va eng toʻliq hamda eng aniq intihosidir. Odam tafakkuri, fikrlash faoliyati tufayli voqelikni idrok va tasavvurlaridagiga qaraganda chuqurroq, aniqroq va toʻlaroq bilib oladi. Inson har qanday faoliyatda biror maqsad sari harakat qiladi. Shu jarayonda fikrlash, tahlil qilish, umuman olganda tafakkur operatsiyalari amalga oshadi. Harakatlanish davomida u oʻzi uchun kerak boʻlgan barcha omillarni oʻz atrofiga yigʻa boshlaydi. Natijada, inson faoliyat davomida yuzaga kelgan vaziyatlarga toʻgʻri munosabat bildirishi taʼminlanadi. Shunday ekan oldimizda yana bir vazifa turadi. Shaxs tafakkurini qanday rivojlantirish mumkin? Uni rivojlantirishda qanday usullardan foydalanish samaraliroq?

Inson faoliyat yuritar ekan uni oʻrab turgan muhitni, uning mohiyatini bilishga intiladi va ular toʻgʻrisida bilimlarga ega boʻladi. Bu oʻrinda **hissiy** (emperik), **aqliy** (ratsional) hamda **intuitiv** bilish oʻzini namoyon qiladi. Bilishning bunday darajalaridan samarali foydalanish uchun ham avvalo tafakkur kerak boʻladi.

Chunki, yuqorida ham ta'kidlab o'dik, tafakkur borliqni yaqqol, hech qanday kamchiliklarsiz, yagona bir tizim ko'rinishida ongimizda gavdalantiradi. Uni rivojlantirish esa har bir o'qituvchining zimmasida. Bu masalaga quyidagicha yondoshamiz.

O'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishning yagona yo'li ularga ta'lim berish jarayonini samarali tashkil etish. Dars jarayonida yuzaga kelgan bahs-munozaralarni oydinlashtirish va bu jarayonga o'quvchilarni jalb etish, ularni muloqotga chaqirish juda katta ahamiyatga ega.

Hozirgi davr ta'lim tizimi bo'yicha dars mashg'ulotlarining tashkil etilishida o'quvchilarning ko'plab jihatlarini hisobga olish o'quvchini yanada yaxshiroq o'rganishga yordam beradi. Zamonaviy o'qitishning pedagogik va psixologik texnologiyalaridan foydalanish orqali dars jarayonining samaradorligini oshirish mumkin. Faol o'qitish metodlari va ularni tashkil etish orqali bunga erishish mumkin. Faol o'qitish metodlariga eng avvalo bahs va munozara yo'li bilan bilim va malakalar hosil qilish tushuniladi. Baxsning samarali bo'lishi, eng avvalo, baxslashuvchilarning bir-birlariga nisbatan fazoviy joylashuviga bog'liq. Quyida keltirilgan chizmada tinglovchi va muzokarada qatnashuvchilarning fazoviy joylashuvlari va ularning psixologik mavqelarining mohiyati keltirilgan. Bunday joylashuv qatnashuvchilarda o'ziga xos ruhiy tayyorgarlik va mas'uliyat hissini keltirib chiqaradi.

“Men - munozarada” deb ataluvchi bu holat ayni muhokama o'tkazish, muloqotga kirishish uchun qulay. Chunki unda shaxs o'z fikrini dadil aytish uchun imkoniyatni his qiladi.

Psixolog-olim V.N.Myasishevning fikricha: **“Shaxs turli munosabatlarda turlicha qarama-qarshi sifatlarni namoyon qiladi”**. Demak, biz o'quvchilarni qanchalik yaxshi bilishni xohlasak ularni ko'proq muloqotga chaqirishimiz, erkin fikr yuritishiga imkon berishimiz lozim. Aynan ta'lim jarayonida shunday vaziyatlarni tashkillashtirsak, ularning bildirgan fikrlari yuzasidan turli bahs-munozaralarni yuzaga keltirsak maqsadga muvofiq bo'lar edi. O'quv-dars jarayonini tashkillashtirishda fan o'qituvchilari dars mavzusiga doir bahs-munozaralarni o'tkazishlari va bu muhokamaga barcha o'quvchilarni jalb etishlari bir soatlik dars davomida ko'proq o'quvchilarni baholashga erishishlariga imkon beradi. Mana shu jarayonda malakali pedagog o'quvchilarning nafaqat ilmiy bilimlariga, balki individual xususiyatlariga ham “baho” beradi va shu orqali o'quvchilarni har tomonlama o'rganadi. Bahs-munozara masalasiga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, bu orqali o'quvchilarda yanada izlanish, ko'proq narsalarni bilishga qiziqish hissini orttirish mumkin. Chunki, o'quvchilardagi yetakchilikka bo'lgan intilishning, sinfdagi liderlikni egallashga bo'lgan intilishning yuqoriligi ularni muhokama qilishga undaydi. Bundan tashqari bahs yuritish, muhokama tarzda suhbat olib borish o'quvchilarning nutq faoliyatiga juda katta ta'sir ko'rsatadi. Nutqning tafakkur bilan bog'liqligini hisobga oladigan bo'lsak, nutq va tafakkur bir birini doimo talab qiladi. Chunki fikrlash jarayonida fikrlarning to'g'ri yoki noto'g'ri ekanligini aniqlash uchun, avvalo, fikr muhokamaga qo'yilishi kerak. O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, nutq tafakkurning ajralmas bir

qismi. Atrofimizda nutqi rivojlanmagan insonlar ham ko'p uchraydi. Ularning tafakkuri nutqsiz ham rivojlanadi. Ammo, yuksak tafakkurga, barkamollikka erishish uchun har tomonlama yetuk bo'lish talab etiladi.

Nutqning shakllanishi uchun ko'proq adabiyotlar o'qish, ko'proq muloqotga kirishish ulkan samara keltiradi. Kuzatishlar natijasi shuni ko'rsatdiki, nutqi rivojlanmagan bolalarning 20%i tug'ma emas, balki bola bilan bo'ladigan muloqot jarayonining yetarli darajada olib borilmaganligi hamda muloqotga kirishish jarayonining kechikkanligi natijasida kelib chiqqan.

Tafakkur, fikr, nutq, muloqot va munosabat. Bu tushunchalar doimo birgalikda keladi. Ularning bir-biriga nisbatan ahamiyati yuqorida keng doirada qayd etildi. Umuman, hayotimizda biz duch keladigan har qanday holatlarga o'z munosabatimizni bildiramiz ya'ni ularga qarshi faol harakat qilamiz. Muloqotga kirishishimiz ham faol aqliy harakat. Bu harakatimizning quroli esa nutq, unda foydalaniladigan so'zlar. Biz olib borayotgan faoliyatning samaradorligi ham nutqimizning ravonligiga bog'liq.

Natijalarining ko'rsatishicha, o'quvchilar tafakkurini yuksaltirishga turli ta'lim texnologiyalarinin qo'llash quyidagicha qator ta'limiy afzalliklarni qo'lga kiritish imkoniyatini berar ekan:

- O'qitishda jodiy muhit yaratiladi;
- o'quvchilar sifatli va ishonchli o'quv-didaktik va intellektual ma'lumotlar bilan ta'minlanadi, ya'ni ular shug'ullanayotgan sohasi bo'yicha o'zlari ilm-fan va texnika-texnologiyalarning eng so'nggi yutuqlaridan xabardor bo'ladi;
- ta'limda mulohaza, munozaralar o'quvchilar tafakkurini faollashtiradi;
- mustaqil fikr bildirishlarida, bilimlarni egallashlarida ishonchli usullardan bo'lib, o'zlashtirish lozim bo'lgan bilim ko'nikma va malakalarni shakllantiradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, har tomonlama yetuk shaxsni shakllantirish bugungi kunning asosiy maqsad vazifalaridan bir bo'lib kelmoqda. Ta'lim olayotgan o'quvchilar aynan ta'lim jarayoni orqali tafakkurlarini rivojlantirishni tashkil etish muhim ekan, darsda muloqot va munozaralardan foydalanib darsni tashkil etish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova V. M. «Psixologiya» T. Sharq 2002y.
2. G'oziyev E. G'. «Umumiy psixologiya» 1-2 tom. Toshkent-2002y.
3. Ivanov P.I., Zufarova M. «Umumiy psixologiya» T.: O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati, 2008 yil
4. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. «Umumiy psixologiya» T.: Fan va texnologiyalar 2010 yil
5. Климов Е.А. «Общая психология». Реч, Москва-2001
6. Qodirova, M., & Nasimov, D. (2022). MUTAFFAKKIR OLIMLARIMIZ O'QUV FAOLIYATI XAQIDAGI QARASHLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(5). Извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/6415>

7. Qodirova, M. (2021). O‘SMIRLAR PSIXOLOGIYASI VA O‘SMIR XULQ-ATVORINING O‘ZIGA HOSLIGI . *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 1(3)*. извлечено от <https://primedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/4021>

8. Qodirova, M. (2021). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING BILISH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 1(3)*. извлечено от <https://fl.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/4025>

9. И.А.Хасанова. (2022). КИЧИК МАКТАБ ЁШИ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ТАФАККУР ЖАРАЁНЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАРИНИНГ ЎРНИ. EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE, 2(12), 186–190. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7339056>

10. Xasanova, I. A (2022). DEVIANT XULQ-ATVOR RIVOJLANISHINING OLDINI OLIHDA RUHIY TARBIYA USULLARIDAN FOYDALANISH. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6)*. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/7452>

11. Xasanova, I. (2024). IRODA VA UNING TA’LIM JARAYONIDA TUTGAN O‘RNI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1)*, 168-173. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9560>

12. Shakarboyeva, S. (2022). БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ЎЗ УСТИДА ИШЛАШ ФАОЛИЯТИНИ ТАРБИЯЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ЖИХАТЛАРИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(2)*.

13. Shakarboyeva, S. (2021). БЎЎҒУСИ ПЕДАГОГЛАРДА ЎЗ УСТИДА ИШЛАШ ФАОЛИЯТИНИ ТАРБИЯЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, (1)*.

14. Шакарбоева, Ш. А. (2021). САМОРАЗВИТИЕ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ПРЕДМЕТ СОЦИАЛЬНОЙ ПСИХОЛОГИИ. In *Стратегия научно-технологического развития-2021* (pp. 39-40).

15. Шакарбоева, Ш. А. ПЕДАГОГИКА & ПСИХОЛОГИЯ. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА. *ПЕДАГОГИКА, (1)*, 61-64.

16. O‘risheva, P. (2024). O‘SMIR XULQ-ATVORIDAGI SALBIY O‘ZGARISHLAR. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1)*, 161-167. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9559>

17. Shakarboyeva, & O‘ktamova , O. (2024). TARBIYASI OG‘IR O‘SMIRLARNI IJTIMOYLASHTIRISHDA OILA, MAHALLA, TA’LIM MUASSASASI NAMKORLIKLIGINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. *Журнал*

Педагогика и психологии в современном образовании, 4(1), 139-147. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9555>

18. Shakarboyeva, & Qayumov, A. (2024). AUTIZMLI BOLALARNI RIVOJLANTIRISHDA ART TERAPIYA USULLARIDAN FOYDALANISH IMKONYATLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(1), 148-154. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9556>

19. O'risheva, P. (2024). O'SMIR XULQ-ATVORIDAGI SALBIY O'ZGARISHLAR. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(1), 161-167. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9559>

20. Odiljonova, K. (2023). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF HEALTHY THINKING IN STUDENTS. *Science and innovation*, 2(B4), 267-272.

16. Nodira, F. (2018). Professionally significant qualities and skills of a teacher of foreign languages. *Достижения науки и образования*, 1(7 (29)), 83-85.

17. O'risheva, P., & Jiyanberdiyev, M. (2023). PSIXOLOGIYA FANLARINI OQITISH JARAYONIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AXAMIYATI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(1).

18. O'risheva, P. (2023). SHAXS TOLERANTLIK XUSUSIYATININI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK ASOSLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, (1).

19. O'risheva, P. (2022). THE DEVELOPMENT PROCESS OF A CHILD'S SELF-CONCEPTION AND MOTIVATION AREA. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(6).

20. Ўришева, П. (2022). РОЛЬ МУЛЬТМИДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(12), 559-562.

21. QIZI, O. R. P. G. A. (2022). ILK O 'SPIRIN YOSHIDA PSIXOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2(1), 32-36.

22. Fayziyeva, nodira. (2024). YOSH OILALARNING IJTIMOY VA PSIXOLOGIK MUAMMOLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(1), 85-90. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9547>

23. Fayziyeva, nodira. (2024). YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH MUAMMOLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(1), 119-125. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9552>

24. Fayziyeva, nodira. (2024). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Журнал Педагогика

и психологии в современном образовании, 4(1), 126-131. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9553>

25.Fayziyeva, nodira. (2024). YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH MUAMMOLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1), 119-125. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9552>

26.Fayziyeva, nodira. (2024). YOSH OILALARNING IJTIMOIY VA PSIXOLOGIK MUAMMOLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1), 85-90. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9547>

27.Собирова, ФН (2024). Психологические особенности учащихся начальных классов. *Wire Insights: Журнал Innovation Insights* , 2 (2), 16–18.

28.Файзиёва, Н. С. (2023, January). СОСТОЯНИЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕНИЯ В ПСИХОЛОГИИ. In *International Conference of Education, Research and Innovation* (Vol. 1, No. 1, pp. 121-126).

29.Fayziyeva, N. (2022). KICHIK YOSHDAGI MAKTAB BOLALARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, 2(12), 211-215.

30.Нодира, Ф. (2018). Профессионально значимые качества и умения преподавателя иностранных языков. *Достижения науки и образования* , 1 (7 (29)), 83-85.

31.Fayziyeva, nodira. (2024). BOSHLANG‘ICH MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA ALOQA KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (I). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8721>

32.Sobirovna, F. N. (2024). Psychological Characteristics Of Primary School Students. *Wire Insights: Journal of Innovation Insights*, 2(2), 16-18.

16.Fayziyeva, N. (2022). KICHIK YOSHDAGI MAKTAB BOLALARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, 2(12), 211-215.

33.Sobirovna, F. N. (2024). Psychological Characteristics Of Primary School Students. *Wire Insights: Journal of Innovation Insights*, 2(2), 16-18.

34.Odiljonova, K. (2023). O‘QUVCHILARDA SOO‘lom tafakkurni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari. *Fan va innovatsiyalar* , 2 (B4), 267-272.

35.Odiljonova, X. (2024). O‘QUVCHILARDA VALEOLOGIK TAFAKKURNI O‘STIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 4(1), 3-11. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/941>